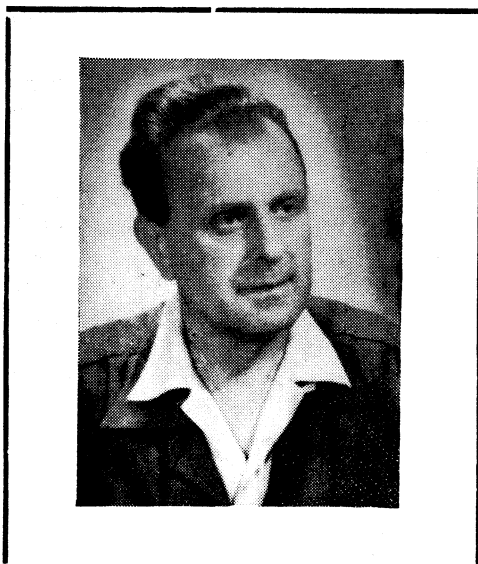

DRUŠTVENE VIJESTI I OBAVIJESTI

Prof. dr. inž. Petar Blašković
(In memoriam)

Dne 26. III 1970. godine primili smo tužnu obavijest. Umro je Pero Blašković, izvanredni profesor Geodetskog fakulteta u Zagrebu. Rođen je 27. IX 1914. u Grižanima (Rijeka), gdje je u blizini pohađao osnovnu školu (Blaškovići) i realnu gimnaziju u Sušaku. Poljoprivredno-šumarski fakultet (poljoprivredu) je završio u Zagrebu 1938.

Za vrijeme stažiranja, nakon fakultetskih studija, bio je zaposlen u nizu ustanova i organizacija gdje je radio na problemima praktične pedologije (katastar, bonitiranje tala, odvodnja, navodnjavanje). Stekao je raznim specijalizacijama i poduljim studijskim putovanjima (Poljoprivredno-šumarski fakultet Zagreb, Verona u Italiji, Alžir, SSSR, Hapurg u Njemačkoj, Rumunija, Jordan) solidno tehničko znanje iz praktične pedologije i eksploatacije meliorativnih sistema.

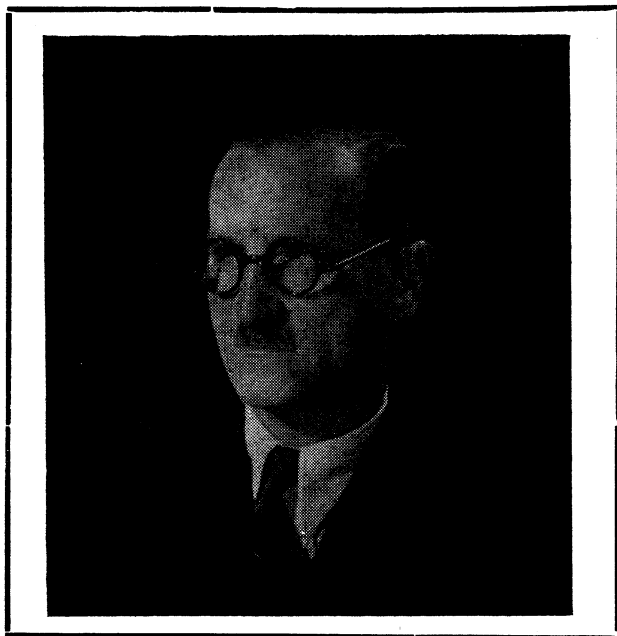
Radeći na praktičnim problemima pedologije i melioracije 1959. godine polaže i doktorat iz poljoprivrednih nauka na temu »Močvarna tla doline donjeg toka Neretve, te smjernice za njihove melioracije i iskorištavanja«. Napisao je i objavio niz stručnih radova, a naročito izradio vrlo mnogo praktičnih ekspertiza i projekata svoje struke. Strogo naučni radovi su mu slijedeći: 1. Gospodarska osnova Jelas polja. Zagreb, 1944. (kolektiv autora); 2. Značenje zemljarinskog katastra. Zagreb, 1944. (monografija); 3.

Hidropedološka studija donjeg toka Mirne. Zagreb, 1953; 4. Tla Vrane i smjernice za njihovu melioraciju. Vodoprivreda Jugoslavije I, 3. Beograd, 1958; 5. Problemi salimizacije i desalizacija tala doline Neretve. Vodoprivreda Jugoslavije. IV 1/2, Beograd, 1961; 6. Natapanje zemljišta doline Mirne u kraškom području Istre. New Delhi, 1954; 7. Metode navodnjavanja i potrebe na vodi intenzivnih plantažnih nasada. Agronomski glasnik. Zagreb, 1962.

Sudjelovao je na nizu domaćih i stranih kongresa s referatima iz pedologije i problema agromelioracija. Priznat je kao stručnjak i u inostranstvu. Kao zapaženi praktični pedolog ogledao se je i na pedagoškom radu. Predaje od 1945—1957. pedologiju na Geodetskom tehnikumu u Zagrebu. Od 1953. do 1966. godine predaje honorarno pedologiju na Građevinskom, a kasnije na Geodetskom fakultetu u Zagrebu. Jedno vrijeme (1964) predaje pedologiju i na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu. Dne 16. X 1966. godine izbran je za izvanrednog profesora na Geodetskom fakultetu za predmete: Meliorativna pedologija i Poljoprivredna eksploatacija, melioracionih sistema. Na ovome položaju ostaje do smrti. Aktivno je sudjelovao na II kongresu Jug. društva za proučavanje zemljišta, a dvije godine bio je na čelu Sekcije za SR Hrvatsku.

Umro je više nego rano. Umro je kada je mogao najviše dati zajednici. Marljivo se je spremao za Savjetovanje o poljoprivredi Posavine, koje organizira Poljoprivredni fakultet i Sekretarijat za vodoprivredu Hrvatske u toku zimskih praznika 1971. Pero Blašković je umro. Sačuvajmo uspomenu na njega i neka mu je slava!

Dr J. Kovačević

Inž. MATO NIKOLIĆ

(In memoriam)

Nedavno nas je ostavio naš stariji kolega inž. MATO NIKOLIĆ. Jedva da je navršio 74 godine života. Drug inž. Mato Nikolić spada po svome aktivnom radu u generaciju agronoma između dva prošla rata, kada je bio najveći domet agronomske službe da svaki kotar (sada općina) dobije bar po jednoga tzv. poljoprivrednog referenta. Svake godine prof. dr V. Mandekić je na zadnjim stranicama sadanjeg »Gospodarskog priručnika« donosio adresar (šematizam) agronoma zaposlenih uglavnom pri administrativnoj (upravnoj službi) na kotarima, pa ponešto u nekoliko škola i imanja. To je bilo sve.

U tom razdoblju sve do razmjerno rane smrti (1. XII 1969.) je inž. Mato Nikolić živio, radio i djelovao.

Rodio se je u pitomom Ivankovu (19. II 1896). Više poljoprivredne nauke je svršio u Križevcima na bivšem Višem gospodarskom učilištu. Nakon položenih diferencijalnih ispita stekao je stalešku titulu inženjera poljoprivrede.

U toku svoje službe obreo i ogledao se u nizu poljoprivrednih organizacija i ustanova. Prvo mu je bilo mjesto kod Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva u Osijeku (1920—1924). U 1925 godini radi na Zemaljskom dobru Božjakovina, a 1926. godine je kotarski agronom u Županji. Najplodniji dio njegova rada je službovanje u Slavonskom Brodu u zvanju kotarskog agronoma (19. VII 1926—30. VI 1935). Radi uspješnog stručnog i organizacijskog rada prelazi u službu na Poljoprivredno odjeljenje Savske Banovine (1. VII 1935), odnosno Banske vlasti banovine Hrvatske, te Ministarstva poljoprivrede, gdje ostaje do konca prošloga rata (VI 1945). Vrlo je zapažen njegov rad na Upravi za melioracije Ministarstva poljoprivrede NR Hrvatske (VII 1945 — IX 1949). Ovdje radi u okviru poduzeća Hidroprojekta Zagreb.

Inž. Mato Nikolić za službovanja u Slavonskom Brodu je organizirao niz domaćinskih tečaja, te tečaja za poljoprivredne proizvođače (seljake). Njegovim zalaganjem osnovana je Trifolin stanica, kao i Enološka stanica. Gotovo godišnje je organizirao razne poljoprivredne izložbe (stoka, ratarski proizvodi i dr.).

U Hidroprojektu kako za vrijeme službovanja, pa više manje do smrti radi na nizu poljoprivrednih osnova (poljoprivredno-proizvodna dokumentacija).

U okviru bivše Sekcije Društva agronoma Jugoslavije (Za Banovinu Savsku) biran je u odbore, a naročitu pažnju posvećuje kadrovima. Inicirao je par stručnih savjetovanja.

Rad pokojnog kolege inž. Mate Nikolića je kako je vidljivo iz iznesenog primjerno plodan. On je u toku svoga života bio vojnik u agronomskoj službi, koja se je tada još oformljavala. Sačuvajmo uspomenu na dragoga pokojnika, pa neka mu je slava.

Dr J. Kovačević

GODINA SLAVKA KOLARA

Rad na Sabranim djelima

Sve obaveze koje si je Odbor za izdavanje Sabranih djela Slavka Kolara stavio u zadatak na svojoj Svečanoj javnoj sjednici u Cazmi 10. svibnja 1969. godine, odvijaju se po planu i — kako sada stvari stoje — bit će realizirane tačno u predviđenom roku: do mjeseca lipnja 1970, kad će svi planirani poslovi biti predani javnosti na velikoj narodnoj svečanosti, u mjestu Kolarovog djetinjstva i mladosti, u Cazmi. Tada će izaći Kolarova Sabrana djela u pet reprezentativnih knjiga i monografija o njemu kao šesta knjiga u tom nizu, a isto će biti otkrivena spomen bista u mjesnom parku i otvorena Kolarova soba u mjesnom muzeju.

Kako smo obaviješteni od samog urednika, rad na Kolarovim Sabranim djelima odvija se tačno po programu i urednik Zvonimir Kulundžić do kraja godine 1969. predao je izdavaču Matici hrvatskoj četiri prve knjige, definitivno uređene, sa svim popratnim bilješkama — i one se već nalaze u štampariji, u poslu. Urednik se nada da će i ostale dvije knjige završiti i predati u tisk tačno u planiranom roku. Uz to postoji i čvrsta obaveza tiskare da čitav posao završi na vrijeme.

Slikar Ivan Lacković, koji je prošle godine imao svoju izložbu u Parizu i na njoj postigao u nas upravo nezapamćene uspjehe, radi marljivo ilustracije za Kolarova djela — i, kako sve okolnosti govore, one će spadati među njegova najbolja ostvarenja kao crtača. Na njegovoj pariskoj izložbi (kroz zadnja dva mjeseca godine 1969) najugledniji francuski likovni kritičari specijalno su isticali visoku umjetničku vrijednost baš Lackovićevih crteža. Tako je npr. Jean Bouret napisao: »Kad bih imao izabrati najmilijeg autora (što bi bilo teško) dao bih lovor vijenac Ivanu Lackoviću. Tek Japanac može imati osjećaj za crtež kao što ga on ima, minucioznost, znanje kompozicije, ali mnogo više od Japanaca on zna prenijeti ljudsku stranu krajolika i njegov stvarni kolorit.« Prema tome možemo se nadati da će Sabrana djela Slavka Kolara i s te strane biti opremljena na zaista vrhunskom nivou.

Prospekt za Sabrana djela Slavka Kolara, koji predstavlja lijepo opremljenu brošuru od 16 stranica, s posebnim trobojnim jačim koricama, pored tačnog plana čitavog izdanja, sastava čitavog odbora, manjih informativnih i oglednih tekstova, te izvadaka iz raznih kritika koje su bile napisane u toku više od pedesetak godina, sadrži i šest fotografija iz Kolarovog života, kao i pet Lackovićevih ilustracija. Taj prospekt je već odštampan i naš Savez će ga tokom mjeseca siječnja razaslati svim svojim članovima, uz preporuku da se svakako pretplate na ta Sabrana djela. Mi se nadamo da će naši članovi pokazati ne samo visoku stalešku svijest pa se odazvati tom pozivu, nego i da neće propustiti priliku da za svoje biblioteke nabave to zaista i književno veoma vrijedno izdanje.

Svečano sađenje breze na grobu Slavka Kolara

U okviru svog programa Odbor za izdavanje Sabranih djela Slavka Kolara, zajedno s Maticom hrvatskom u Zagrebu, priredio je svečanost sađenja breze na Kolarovom grobu na Mirogoju, u Zagrebu na njegov 77. rođendan, na dan 1. prosinca 1969. »Klasik hrvatske književnosti Slavko Kolar (1891—1963) — kako to stoji i u plakatu za tu priredbu — u svojoj noveli Breza uzdigao se nesumnjivo do vrhunskih dometa svog stvaralaštva, i ta novela, koja je prevedena na mnoge svjetske jezike, predstavlja biser ne samo hrvatske nego i svjetske književnosti, a prerađena za film imala je velikog uspjeha ne samo kod naše, nego i kod strane publike. Inspiraciju za tu novelu Slavko Kolar je našao prije četrdesetak godina u životu seljaka u Vukomeričkim goricama, u Turpolju. Kako je Slavko Kolar sam sebi podigao najljepši i najtrajniji spomenik baš tom svojom novelom, odlučeno je da se, kao njen simbol, uz njegov grob posadi breza koja će biti svečano prenesena iz Vukomeričkih gorica.«

Breza je prenešena iz jednog gaja iz samog centra Vukomeričkih gorica, koji leži između Kravarskog i Gornjeg Hruševca, iz najužeg domicila lijepe i nesretne Kolarove Janice, tako rekavši sa samog njenog groba. Izabrali su ju docent Sumarskog fakulteta dr Branimir Prpić i urednik Kolarovih Sabranih djela, a iskopali su ju seljaci iz Vukomeričkih gorica, Ivan Lektorić i Stjepan Stepanić iz Lomnice.

Na putu prema Zagrebu, kola koja su vozila brezu zaustavila su se prema programu u Kravarskom i tu je održana prigodna svečanost Ispraćaja breze za Kolarov grob. Bilo je predviđeno da će se ta svečanost održati kod mjesnog spomenika palim borcima, na velikom platou pred crkvom, ali je snijeg koji je zapao prethodne noći i veliko zahlađenje koje je iznenada nastupilo, to omelo, pa je čitava svečanost prenešena u školu. Tu je pred mnogobrojnom publikom koja je ispunila do zadnjeg mjesta dvoranu te škole kao i veliku ulaznu halu pred dvoranom, o značaju Kolara za hrvatsku književnost i o njegovu značaju za velikogorički kraj koga je on s toliko ljubavi obradio u svojim djelima, govorio Nikola Perlić, sekretar Općinskog komiteta Saveza komunista Velika Gorica. On je govorio ne samo veoma toplo, nego i s puno poznavanja te književne materije.

Bilo je predviđeno da će Kulturno umjetničko društvo Dučec iz Mraclina, otpjevali nekoliko pjesama, a članovi dramskog ansambla Seljačke sloge iz Buševca da će izvesti nekoliko scena iz Kolarove drame Svoga tela gospodar (koji su baš za njenu izvedbu nagrađeni na festivalu amaterskih kazališta u Hvaru u ljetu 1969, kao najbolja amaterska dramska grupa iz Hrvatske) — ali su te dvije tačke morale otpasti, jer je zbog zapalog snijega i neprilike s automobilom, vrijeme bilo poodmaklo i trebalo je žuriti na glavnu svečanost u Zagrebu. Zbog toga je i književnik Zvonimir Kulundžić svoj predviđeni govor skratio na najmanju moguću mjeru.

Usprkos tome što je kolona automobila koja je prevozila brezu i goste iz Turpolja, zakasnila preko tričetvrt sata i što je toga dana na Mirogoju vladala ne samo strahovita hladnoća, nego je i puhao veoma neugodan ledeni vjetar, ipak se tu okupilo nekoliko stotina ljudi, koji su strpljivo čekali da stigne breza iz Vukomeričkih gorica.

Kad je breza stigla, nad grobom je prvi govorio predsjednik Odbora za izdavanje Sabranih djela Slavka Kolar i predsjednik Saveza poljoprivrednih inženjera i tehničara dr inž. Josip Zmaić, republički sekretar za vodoprivredu. On je govorio o Kolaru kao borcu koji je zbog svojim uvijek naprednih i beskompromisnih stavova, bio tri puta otpušten iz državne službe i tri puta penzioniran, ali koji je do kraja života ostao uspravan. Zadržavajući se na Kolarovim zaslugama za poljoprivrednu struku, kojoj je za vrijeme Banovine Hrvatske stajao na čelu kao njen Odjelni predstojnik, dr Zmaić je naglasio da se agronomi Hrvatske ponose što su u svojim redovima imali i jednog književnika formata kao što je to Slavko Kolar. Zbog toga će oni učiniti sve što mogu da se njegovo književno djelo preda budućim pokoljenjima u što dostojnijem obliku, a njegova uspomena da se što dulje sačuva među nama.

Iza njega je, u ime Matice hrvatske govorio akademik dr Veljko Gortan. On je istakao da su Kolarova najvažnija djela, zbirke pripovijedaka *Ili jesmo, ili nismo* i *Mi smo za pravicu*, izašle u izdanju Matice hrvatske, da je Kolar bio njen dugogodišnji funkcioner i urednik njenog časopisa *Kolo*. (Žalimo što naš predsjednik, kao i akademik Veljko Gortan, nisu imali svoje govore napisane, a niti ih je tko zabilježio, pa ih tako ne možemo donijeti u cjelini).

Kao treći govornik nastupio je književnik Zvonimir Kulundžić, urednik Kolarovih sabranih djela i autor iscrpne monografije o njemu, koji je ujedno i tajnik Odbora za izdavanje Sabranih djela Slavka Kolar. Njegov govor donosimo u cjelini, jer ga je imao napisanog:

Novela *Breza* s kojom je — i to već danas možemo reći — nesumnjivi klasik hrvatske književnosti Slavko Kolar sam sebi podigao najljepši i najtrajniji spomenik, koja spada među njegove vrhunske domete, a koja predstavlja ne samo pravi biser hrvatske književnosti, nego i stoji ravnopravno među antologijskim remek djelima svjetske literature, prvi put je štampana pred nešto više od četrdeset godina, godine 1928, u tadašnjem organu Društva hrvatskih književnika, u *Savremeniku* — i to uz opasku da je nagrađena prvom nagradom na natječaju Društva hrvatskih književnika za najbolju novelu.

Da bi se bolje orijentirali u vremenu u kojem se to zbilo, spomenut ću samo da je to bilo upravo u one dane kad je izvršen atentat na Stjepana Radića, odnosno u vrijeme dok je on umirao u Zagrebu, boreći se s posljedicama organiziranog atentata izvršenog na njega u beogradskoj Narodnoj skupštini. Taj broj *Savremenika* u kojem je objavljena Kolarova *Breza*, neposredno iza obavijesti o nagradi Slavku Kolaru, donosi i bilješku o tom historijskom zločinu u Narodnoj skupštini, uz rezoluciju Društva hrvatskih književnika o njemu.

Prvi koji je zapazio iznimnu vrijednost te Kolarove novele bio je predsjednik tog jury-a, danas već osamnaest godina mrtvi, hrvatski lirik Ljubo Wiesner, a ostali članovi tog jury-a bili su Ivo Politeo, Slavko Ježić i Evstahije Jurkas.

Stoviše, osjetivši svojim preciznim umjetničkim instinktom njen značaj, Wiesner ju je već slijedeće godine uvrstio u svoju poznatu antologiju *Tisuću najljepših novela svijeta*, zamišljenu u stotinu knjiga (od kojih je ostvareno 72) — i u popratnoj bilješci uz tu novelu napisao je:

»Novela *Breza* pokazuje sve odlike S. Kolarove par excellence realističke umjetnosti; oštro je i duboko zahvaćeno psihološko gledanje, snažno i plastično crtanje viđenih ili naslućenih pojava i povrh toga jetki i blagi humor, koji se u saobraćaju i simpatiziranju pisca s njegovim junacima diže njesticice do upravo gogoljevске humanosti. Od Kovačičeve *Registrature* do ove Kolarove novele nije proza hrvatska imala tako istinski ocrtanih seljačkih tipova; i njihova pusta u nebo vapijuća sirotinja i njihova gotovo afričanska zaostalost među naseljima gdje na dvadesetak kilometara daleko nema škole, i njihova hipokrizija i primitivna zloća, kao u velike djece, kojoj je sve oprostivo zbog strahote i duševne i materijalne bijede, na koji ih je udes prokleo. S gledišta umjetnosti i s gledišta humanosti Kolarova bi *Breza* bila rijetkost i u većim literaturama od hrvatske.«

Tu odluku tadašnjeg jury-a Društva hrvatskih književnika, i to mišljenje Ljube Wiesnera, jednog od naših najsuptilnijih lirika, artista u najplemenitijem smislu te riječi, matosevca i jednog od zadnjih naših autentičnih bohema, vrijeme je samo potvrdilo, i to potvrdilo — u cijelosti.

Otada je ta novela, za koju je njen prevodilac na mađarski Hadrowicz Laszlo još godine 1940. napisao da spada među bisere u novijoj svjetskoj novelistici, preštampana (koliko sam to mogao do sada ustanoviti) najmanje 44 puta, prevedena je na mnoge svjetske jezike, na njemački, ruski, engleski, mađarski, pa čak i u Indiji, u *Nagpur-Timesu*.

U ovom trenutku ja mislim da će vas najviše interesirati kako je nastala ta novela. Moramo se vratiti u godinu 1924—25, u vrijeme strahovlade takozvanog PP-režima (režima Pašić-Pribičević), kad se hrvatski seljački republikanski pokret najviše razmahao i postizao najveće uspjehe; kad je Svetozar Pribičević kao eksponent velikosrpske hegemonističke klike na čelu s kraljem Aleksandrom, kao specijalist za Hrvatsku, proklamirao da će on nama Hrvatima već pokazati našega boga, i da ćemo tada biti manji od makova zrna. U tom cilju je donesen neki nakaradni Zakon o državnim činovnicima, po kojem je svaki ministar do nekog određenog dana, mogao otpustiti bez ikakvog obrazloženja svakog državnog činovnika koji je njemu ili nekom od njegovih adlatusa bio nesimpatičan ili s kojim je imao neke račune, a dovoljno je bilo da u svom rješenju navede da je to — u interesu državne službe«.

Cilj tog monstruoznog zakona bio je, dakako, da se slome mnogobrojni hrvatski činovnici koji su se osjećali pripadnicima svog naroda i koji se nisu dali prisiliti da stupe u vladajuće stranke — Radikalisku Nikole Pašića ili Samostalno demokratsku Svetozara Pribičevića.

Među onim relativno mnogobrojnim činovnicima Hrvatima koji se nisu dali slomiti i koji su — što više i aktivno radili u republikanskom duhu sa svojim očevima i braćom sa sela, — sa sela iz kojih smo bezmalo svi mi potekli ako ne u prvoj, a ono svakako u drugoj ili trećoj generaciji — bio je i Slavko Kolar. On je baš na toj liniji došao u sukob s takvom jednom radikalskom perjanicom, inače naturaliziranim Švabom, koji mu je bio direktor na velikom državnom dobru Božjakovini.

Međutim, iako je Kolar tako zadesila sudbina koja je zadesila i mnoge druge hrvatske činovnike, on je ipak — koliko je poznato — bio jedini, koga je njegov ministar otpustio iz državne službe brzojavnim nalogom, s time da ima službu trenutno napustiti. Taj brzojav nosi datum 3. II 1925. — i u njemu nema ni riječi o tome zašto je doneseno tako monstruozno rješenje; nema ni riječi o tome koje mu se inkriminacije stavljaju na teret.

Iako se Kolar, našavši se tako na ulici, vrlo brzo i dosta dobro snašao, postavši činovnikom kod petrolejske kompanije Shell on je osjećajući nostalgiju za svojom agronomskom strukom, težio da se vrati u nju.

Kako mu je tadašnji razvoj političke situacije u bivšoj Kraljevini SHS išao u tom pogledu na ruku, to mu je bilo i omogućeno, nakon možemo reći — tačno godinu dana. Naime, nakon političkog manevra kojeg je Stjepan Radić izvršio 27. ožujka 1925, kad je formalno priznao postojeće stanje u državi, s dinastijom Karađorđevića na čelu, te tako izišao iz zatvora i stavio se ponovno na čelo hrvatskih seljačkih masa, tada su počele reparacije nepravdi koje su učinjene mnogim hrvatskim činovnicima, i mnogi su od njih postepeno vraćani na svoje stare dužnosti — reaktivirani su — a još mnogobrojnijima je dato neko drugo odgovarajuće mjesto.

Tu situaciju je iskoristio i Slavko Kolar i on je vraćen u državnu službu rješenjem novog ministra, ali ne više u Božjakovinu, nego je imenovan za upravnika Državnog dobra u Gornjem Hruševcu, kraj Kravarskog, u nekada slavnom, ali i po svojim mađaronima odioznom Turropolju, 25 kilometara južno od Zagreba, 22 kilometara od prve pošte i prve željezničke postaje Lekenik, a šest kilometara od prve škole i crkve.

Taj dekret je bio potpisan 2. I 1926. i u toj pustoši je Kolar ostao nepune tri godine, do 4. prosinca 1928, kad je premješten za direktora Voćarske i vinogradarske škole u Petrinji.

U toj pustoši, za koju sam Kolar, i to baš u Brezi kaže da je sto godina iza drugog svijeta — kroz te tri godine, sam samat kao udovac, Kolar je imajući dosta slobodnog vremena, nemajući se s kime ni družiti ni razgovarati, veoma približio tamošnjim ljudima i tako počeo sve više zalaziti u njihov život i u njihovu psihu.

Duboko human kakav je uvijek bio već po samoj svojoj prirodi, odličan opservator koji je svoje književne motive uvijek crpio iz života oko sebe — on je zaronivši sav u taj novi i dotada mu sasvim nepoznati ambijent, ostao upravo fasciniran — u najpozitivnijem smislu te riječi — životom i nesrećama, intelektualnim dometima i sitnim radostima ljudi koji su ga okružavali i s kojima je sad živio. Prišavši tim ljudima otvorenih očiju i otvorena srca, on je tu — kako sam naglasio na jednom drugom mjestu — našao sebe kao književnika i métier koji je najviše odgovarao njegovom temperamentu i njegovim književničkim mogućnostima.

Nasuprot nekim prilično jalovim introspekcijama i raznim malograđanskim dosta jeftinim literarnim motivima, Kolar je tu zaronivši duboko u dušu tih ljudi, zašavši im pod kožu — počinjući baš s tom Brezom, stvorio niz novela klasične vrijednosti, kao što su npr. *Svoga tela gospodar*, *Kriza*, *Sljiva*, *Zenidba Imbre Futača*, *Politička večera* i *Mi smo za pravicu* — po kojima će ostati u hrvatskoj književnosti kao jedan od njenih klasika, još veoma dugo.

Dok će ostale njegove novele — a osobito drame i ostale priloge — vrijeme sve više potiskivati u zaborav, ove novele iz Vukomeričkih gorica odupirat će se još dugo, veoma dugo zubu vremena — i po mom najdubljem uvjerenju — ostat će trajnom vrijednošću i ponosom hrvatske književnosti, kojima će se ponositi još mnoga pokoljenja iza nas.

Među svim tim novelama Breza će — mjereno našim današnjim mjerilima — po svojoj ljudskoj toplini, upravo lirskom suosjećanju, majstorskoj kompoziciji, te čistoći i pregnantnosti književnog izraza, zauzimati uvijek jedno do prvih mjesta i u Kolarovom opusu i u historiji hrvatske novelistike.

Sadeći ovu brezu na dan sedamdeset i sedmog Kolarovog rođendana, uoči izlaska njegovih Sabranih djela u doličnoj grafičkoj opremi, mi iz Odbora za izdavanje njegovih Sabranih djela i iz Matice hrvatske, a vjerujem i svi vi koji ste se danas ovdje okupili — uvjereni smo da time podižemo jedan od najljepših i rekao bih najlirskijih spomenika što su podignuti u ovom gradu mrtvih, u Mirogoju.

I neka ova breza prenešena i svečano ispraćena iz samog srca Vukomeričkih gorica, iz Kravarskog — Kolarovog legendarnog Bikovskog Vrh — odakle je i njegova lijepa i plemenita, tako draga i nesretna Janica, kad njene listove ustreperi lahor sa zagrebačkog Sljemena, s Moslavačkog gorja gdje je Kolar proveo svoje djetinjstvo i svoju mladost, ili iz samih Vukomeričkih gorica gdje je on našao svoje najdragocjenije književne motive, neka taj lahor i to treperenje breze bude tiha veza između mrtvog klasika hrvatske književnosti i najdražih mu mjesta, neka bude veza s već davno mrtvom Janicom s čijeg smo, tako reći samoga groba danas prenijeli ovu brezu.

A nama koji smo se danas ovdje okupili da odamo počast Slavku Kolaru i onima koji će ubuduće prolaziti ovim grobljem neka bude simbol jedne hrvatske sudbine, jednog dragog čovjeka i velikog književnika, čiju uspomenu i na taj način želimo predati budućim pokoljenjima. Dok smo mi živi, mi ćemo voditi brigu o njoj, a pokoljenjima koja dolaze iza nas, stavljamo u amanet da ju istom ljubavlju njeguju dalje — i da ne dozvole niti da ju tko obori sjekiro — kao što ju nije ni Marko u Brezi — niti da tiho i neprimjetno usahne zbog našeg poslovičnog hrvatskog nemara.

Prisluhnimo što je sam Kolar napisao o svojoj nesretnoj Janici, koju simbolizira ova breza:

Na ovom mjestu je govornik zastao i istaknuti prvak Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba, Sven Lasta, pročitao je nekoliko najmarkantnijih mjesta iz Kolarove Breze:

»Mada nije bila od neke gospodske pasmine, Janica je ipak bila nekud odviše tanka i fina...

Tanka je ona i slabašna. Ali visoka i strojna. Pa dok druge cure i snaše teško koračaju kao međvjedi, u njenu hodu ima nešto ritma, možda čak i elegancije. Oči su joj plave, plavije od jasnoga neba, a za kosu rekoše neki da je crvenkasta, a neki da je zlatna ili pozlačena. Svakako, izvrsno je pristajala onom okruglom, bijelom lišću i onim nasmijsanim, malim usnicama.

Neki šumar, to jest, sam gospodin nadšumar, Markov šef i bog bogova, kad je vidio Janicu još kao djevojku, sav se bio oduševio.

— To je cura! — rekao je on. — Vidiš li kako je tanana, pa visoka, pa fina, kao breza! Upravo kao breza! Gotovo bih rekao: otmjena pojava! ... Sad slušaj: što je breza među bukvama i grabrima, to ti je ta djevojka među tim vašim glomaznim curetinama! ...
Tišina. Noć.

Zašao Marko u šumu, poznatom stazom, i tu mu je mjesečina više smetala nego koristila. Sjene se pružile čudnovato, grmlje se činilo strašno, i on je teško razaznao stazu. Desilo mu se da je preskočio neku grabu, a ovo nije bila graba, već sjena kakve bukve.

Najednom, kad je već bio pri izlasku iz šume, pa da udari na svoje Labudan-brdo, on zastade. Zaustavio se, ne od svoje volje, već preneražen, zgranut razrogačio oči, zaustavio dah.

Na pedeset koraka, prema samom kraju šume, stajala je sva u neko zlatno, prozirno, drhtavo tkanje odjevena njegova žena. Njegova pokojna Janica. Ona ista koju je pred osam dana sahranio.

To jest, ne ona ista, već nekako drugačija, ali opet ona. Visoka je bila, bijela je bila i tanka... Strašno je visoka bila... Stajala je mirno i smješkala se čudnovato, onako nekako kao i onomad kad ju je ugledao u krevetu, ukočenu i mrtvu.

Je li šutjela ili je nešto šaptala ili je to šuštalo lišće — toga nije mogao Marko razabrati. Samo on se ukrutio, odrvenio, pa ni makac. Koljena klečnuše, grkljan se stisnuo, srce se steglo, pa onda ludo zakucalo, zatreptalo kao da će kroz grlo.

Je li ona? Je li to doista ona?

— Janica, kaj si... ti to? — promucuo je Marko, ali mu se jezik zapleo, zubi cvokotali. Nikakva odgovora.

Suho lišće na zemlji šušalo čudesno, neobično, drvlje se ustremilo strašno, dublje u šumi zahuknula sova, a Janica, pokojnica, stoji prozirna i bijela, pa kao da se njiše u bokovima, kao da joj se vjetrić poigrava onom zlatnom, crvenkastom kosom. Kao nekoč kad je kao cura navrh brijega, pokraj šljivika, dočekivala svoga Marka, nasmišana i sretna.

Janica, pokojnica, stoji eto i šuti. Ah, da progovori bar riječ, pa da je nestane, ali ona stoji sved na istom mjestu i smješka se. Podsmijeh je taj užasan. Od njega se diže kosa, dršku i trepere noge, nestaje dah.

Prostojao Marko dugo tako, naslonjen, upravo prikovan uz neki grab, pa ni da se makne. Ni okom da trenе.

Na obronku stajala je breza. Visoka, tanka i prava. Na njoj još nekoliko listića, žutih, crvenkastih, uvelih, zlatilo se na onom jutarnjem jesenskom suncu. Oko nje i iza nje stajala je šuma. Velike i snažne bukve, čvornati i grubi grabovi. Hlad i tišina.

Lišće je padalo tiho i monotono.

Kad je Marko stupio u šumu, prhnuo je jedan crni kos i zakliktao uplašeno. S vrha velike bukve lagano i gospodski sletio je širokim krilima silni jastreb, pa visoko zaokružio povrh šume.

Zaustavio se Marko pred brezom i pljunuo u dlanove. Posjeći će je da ga više ne sjeća sramote, da ga više ne plaši... Omjeri je krvavim okom, a ona stoji visoka, vitka i prava. Bezazleno mu se učini to fino, nježno drvo s bijelom, tankom, skoro svilenom korom. Tako je bila mila ta breza, tako fina i lijepa! Kao neka svetica...

Nije li to možda ipak njegova pokojnica, Janica?

Zadržtala mu ruka i nemoćno je spusti.

Kad je Sven Lasta završio čitanje tih fragmenata iz Kolarove Breze, Zvonimir Kulundžić je još dodao:

»Neka ova breza iz Vukomeričkih gorica, od danas ponosno raste ovdje na Kolarovom grobu, isto onako kao što je ostala rasti na kraju Kolarove novele, kao simbol hijepe i nesretne Janice, kao simbol pažnje i ljubavi hrvatskog naroda svom velikom sinu.

Neka ova breza stoji ovdje bar tako dugo, dok će književno živjeti Kolarova Breza, a to znači ne desetljećima, nego stoljećima.

Neka je slava Slavku Kolaru!«

Nakon toga su predstavnici Općinske skupštine Čazma na čelu sa Svetom Matićem, stavili na grob prekrasan ogroman vijenac sa stotinu velikih crvenih karamfila i hrvatskim trobojnicama, a predstavnici općine Velika Gorica, na čelu i drugom Nikolom Perličem dva lijepa vijenca, jedan s hrvatskim trobojnicama, a drugi s crvenim svilenim vrpčama. Pored toga na grob je stavljeno nekoliko buketa cvijeća, tako da je čitav grob bio prekriven cvijećem i vijencima.

Potom se pristupilo samom aktu sađenja breze. Pod stručnim vodstvom dra Branimira Prpića, docenta Sumarskog fakulteta, brezu su presadili glumci seljaci iz Vukomeričkih gorica, pod vodstvom 76-godišnjeg seljačkog pjesnika Stjepana Lektorića, koji su nastupili u filmskoj obradi Breze. Uz njih su prisustvovali režiser Breze Ante Babaja i režiser filma Svoga tijela gospodar, Fedor Hanzeković, te profesionalni glumci Nela Eržišnik, Zvonimir Ferencić, Marija Kon, Manca Košir, Pera Kvirgić, Sven Lasta, Julije Perlaki, Mladen Serment, Fabijan Šovagović, Bata Živojinović i drugi — te mnogobrojni predstavnici našeg kulturnog i javnog života.

Za vrijeme sađenja breze Kulturno i umjetničko društvo Dučec iz Mracina, pod vodstvom svog dirigenta Vladimira Cvetnića, otpjevalo je nekoliko prigodnih turopoljskih pjesama.

Kad je breza bila posađena, onda je Stjepan Lektorić koji je bio obučen u veoma živopisnu staru turopoljsku nošnju (posuđenu iz Turopoljskog muzeja), po običaju iz tog kraja za takve prilike, zalilo brezu s čašom crvenog turopoljskog vina, i uz to izrekao ovaj govor:

»Tu sem došla iz one turopoljske Pokupske stran, još tam daje od Kravarskog i gormek Ruševca, zone bregov i goric Vukomerički. Ot onde gde si me prede više let prešlo grtil i lubil, kak verenić svoju zaručnicu. Jednoga dana više nisi došel, denes niti zutra, niti pozutra, niti bilo letos. Kletu i preketu napustil si me, cvilela sem i jadikovala sem, ja bela breza, v črno sem se štela obleći. Ali sem se premislila če bi se ti sim vrnul da me onda ne bi poznal, ali ti se nisi više nigdar vrnul. Onda sem sebe sama rekla: Idem ja tebe poiskati, moj dragi vereniče. Otrgla sem se ot svojega doma, zone bregov, i otišla sem te iskat po sim seluma i zaselkima, po varošima i varošicama, po one Vukomeričke brege i turopolske ravnice. Sekut, sve do ovoga našega lepoga hrvatskoga grada Zagreba. Čez nega sem se prešetala. I tak sem otišla još malko dale na mali brežek i tu sem došla na jedno veliko pole, Pole mira i večnoga počinka i sna. Tu sem gledala, gde samo strčiju križi i spomeniki na kojimi pišu zlatna slova hrvatskih rodoljubov i velikanov. A ima puno i onih za tere se nigde niti kaj piše, niti se spominju. Išla sem dale i dale i najenput vidim malo dale gori i blišće žarom svetla luć. Došla sem i tu i videla sem te kak onog vuskrsnulog iz Biblije. Rekel si mi nilim glasom:

Kat mi moje telo u grob položite, poleg moga groba brezu posadite. I pod brezu jenu klupu prislonite, kat umorni bute tu se odmorite.

Pripovest bi vam Breza govorila: Opet sem sa Slavkom Kolarom. Tu sem sad s tobom. Došla sem, našla sem te vjereniče moj, došla sam da ti se ovijem oko tvojih mrtvih grudi, da me prmiš u srce svoje, u tom carstvu mrtvih i božjega mira. Neka ti je večna čast i slava Slavko Kolaru.

Time je ova lijepa i dirljiva svečanost bila završena, a kad je publika napustila Mirogoj, nad grobom Slavka Kolara ostala je osamljena breza, da treperi i kroz njeno granje da duvaju hladni i topli vjetrovi, baš kao i na kraju njegove klasične novele Breze — samo što je ova bila iskićena hrvatskim trobojnicama i crvenim svilenim vrpčama.

Redakcija

STOČARSKI SELEKCIJSKI CENTAR HRVATSKE

Z A G R E B

Amruševa 8/V

telefon 38-020, direktor 39-789

Posebno mjesto i značaj u podizanju stočarske proizvodnje pridaje se uzgojno-seleksijskim zahvatima. Ne može se zamisliti rad na podizanju stočarske proizvodnje, a da se ne zasniva na izboru (selekciji) životinja kao i na čitavom nizu drugih uzgojno-meliorativnih zahvata koji normalno prate seleksijski rad.

Stočarski seleksijski centar Hrvatske u Zagrebu u tu je svrhu usko i izravno povezan s organizacijama na terenu (kombinati, poljodobra, zadruge, stručne službe, centri za u. o.) i na taj način on je zapravo radna jedinica tih organizacija u sistemu provođenja selekcije odnosno cjelokupne stočarske proizvodnje.

U cilju proizvodnje Stočarski seleksijski centar ispituje:

- fenotip mliječnosti (normalni maksimalni proizvodni kapacitet),
- progeno testira bikove i nerastove sa centra za u. o.,
- vrši pregled i ocjenu rasplodne stoke,
- objedinjuje rad na vođenju matičnog knjigovodstva,
- vrši mehanografsku obradu uzgojno seleksijskih podataka,
- organizira promet rasplodnog materijala i pruža stručnu pomoć kod nabave rasplodnih grla.

OBAVIJEST SURADNICIMA

Pozivamo sve poljoprivredne stručnjake u poljoprivrednim organizacijama, komunama, udruženjima, zadrugama, stanicama, institucijama, školama, fakultetima, industriji i drugdje, da objavljuju rezultate svoga rada (izvorne stručne i naučne radove) u »Agronomskom glasniku«.

Da bi poboljšali sadržaj i olakšali rad uredništvu i štampariji molimo suradnike da paze na slijedeće:

1. Radovi moraju biti sažeti, jezgroviti i jasni, a najpovoljnija veličina je oko 10 stranica pisanih dvostrukim proredom. Rukopisi preko 15 stranica neće se objavljevati.
2. Rukopis treba biti prvi otisak stroja pisan dvostrukim proredom na čvrstom bijelom papiru kancelarijskog formata s najviše 34 reda na stranici i 65 otkucaja u redu i s ivičnom prazninom od 3 cm na lijevoj strani.
3. U lijevom gornjem uglu se piše ime i prezime autora s mjestom i nazivom organizacije gdje radi. Naslov treba biti što kraći — ne veći od 10 riječi.
4. Slike, grafikoni, crteži i tabele moraju se označiti rednim brojem i ispanim tekstom na poleđini, a u članku se naznači mjesto gdje se trebaju nalaziti. Tabele (naročito s mnogo kolona) treba izbjegavati i objasniti ih u tekstu ili grafički. Crteži i grafikoni trebaju biti izrađeni tušem na crtačem, paus ili fotopapiru, a slike na glanc papiru.
5. Riječi u tekstu koje treba istaći, dovoljno je samo podvući, a kod slaganja će se odabrati najpodesnija slova.
6. Na kraju članka se navodi samo ona literatura koja se citira u članku (autor, naslov i godina objave rada), a ne sve ono što je čitano u vezi sa člankom.
7. Radovi trebaju imati kratki sadržaj na stranom jeziku (1 do 3 stranice) ili na našem jeziku koji se prevodi na željeni jezik na trošak autora. Tabele i grafikoni trebaju u tom slučaju imati i tekst na stranom jeziku, odnosno dovoljno prostora za unošenje prevoda.
8. Svako eventualno prepisivanje radova ili izrada grafikona vrši se na trošak autora. Honorar se određuje prema vrijednosti rada, a ne prema broju stranica.
9. Uz poslani rad potrebno je poslati i broj žiro-računa ili izjavu da u toku godine nije ostvaren prihod koji zahtijeva otvaranje žiro-računa.

Svakom suradniku izvan područja Hrvatske, kao i suradnicima iz drugih struka, osim honorara za objavljeni rad besplatno šaljemo i sve brojeve »Agronomskog glasnika« iz te godine.

Autori važnijih članaka dobivaju besplatno 25 primjeraka separata. Veći broj s posebno naručuje i plaća.

I Z D A N J A
SAVEZA POLJOPRIVREDNIH INŽENJERA I TEHNIČARA SR HRVATSKE

Zagreb, Berislavićeva 6/1

Žiro račun br. 301-8-2295

POSEBNA IZDANJA »AGRONOMSKOG GLASNIKA«

1. **Inž. D. Momčilović:** Sabrani radovi — organizacija i rad poljoprivrednih stanica — maksimalni kapaciteti proizvodnje (kukuruz, pšenica, meso i mlijeko) — stranica 250
Cijena 40.— d.
2. **Prof. dr J. Gotlin i suradnici:** Suвременa proizvodnja kukuruza. Opsežna monografija sadrži radove 13 autora. Stranica 737.
Cijena 100.— d.
3. **Dr B. Štanci:** Zaposlenost i ekonomika seljačkih gospodarstava. Istraživanje na području Like i Gorskog Kotara.
Cijena 20.— d.
4. **Grupa autora:** Suвременi društveno-ekonomski problemi razvoja sela. Prikazi 14 autora — stranica 160.
Cijena 20.— d.
5. **Dr Livojević inž. Bojčić i suradnici:** Priručnik za slatkodno ribarstvo. Jedinstveno djelo grupe 17 autora sa svih područja Jugoslavije. Stranica 704.
Cijena 70.— d.
6. **Prof. dr J. Kovačević i suradnici:** Korovi i herbicidi. Poznavanje i suzbijanje. Stranica 198.
Cijena 30.— d.
7. **Z. Turković:** 700 godina poljoprivrednog dobra Kutjevo: Gospodarsko-historijska spomen knjiga. Kunsdruck papir i platneni povež. Oko 120 stranica.
Cijena 40.— d.
8. **Inž. P. Durman:** Urea (Karbamid). primjena u poljoprivredi i šumarstvu. Stranica 171.
Cijena 30.— d.

U ŠTAMPI

9. **Prof. dr M. Korić:** Kako nastaju nove sorte poljoprivrednog bilja. Osnovi biljne genetike primijenjene u poljoprivredi. Oko 300 stranica.
Pretplatna cijena 40.— d.
10. **Inž. Z. Kurbanović:** Sabrani radovi — prikazi i analize rezultata pokusa i proizvodnje IPK Osijek (pšenica, kukuruz, šećerna repa, lucerna). Oko 300 stranica.
Pretplatna cijena 40.— d.

KNJIŽNICA PRIRUČNIKA »AGRONOMSKOG GLASNIKA«

1. **Prof. dr V. Mandekić:** Gospodarski priručnik za 1969. godinu. 43. godište. Prikazi grupe od 24 autora. Mnoštvo tabela i uputa. Džepni format na 400 stranica.
Cijena 18.— d.
2. **Prof. dr V. Mandekić:** Gospodarski priručnik za 1970. godinu. 44. godište. Prikazi grupe od 26. autora. Mnoštvo tabela i uputa. Džepni format na 400 stranica.
Cijena 20.— d.

IZVANREDNA IZDANJA

1. **Dr S. Barić:** Statističke metode primjenjene u stočarstvu. Stranica 125.
Cijena 20.— d.
2. **Grupa autora:** Soja — proizvodnja, prerada, potrošnja. Prikazi 27 autora sa savjetovanja o soji. Stranica 252.
Cijena 30.— d